

URAD VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA KOMUNICIRANJE
Gregorčičeva ulica 25

1000 LJUBLJANA

E-pošta: gp.ukom@gov.si

Številka: 091-41/2015
Datum: 15. 1. 2016

**ZADEVA: ODGOVOR NA PREDLOG – PRIZNANJE KRIVDE V KAZENSKEM
POSTOPKU - POMOČ ALI PRIČANJE PROTI DRUGIH STORILCEM HUJŠIH
KAZNIVIH DEJANJ**

Zveza: Predlagam.vladi.si predlog 7037-281: (vaš dopis št. 092-281/2015/1 z dne 10.
11. 2015)

Ministrstvo za pravosodje je prejelo predlog, posredovan preko spletnega portala predlagam.vladi.si, ki se nanaša na priznanje v krivdi v kazenskem postopku. Predlagatelj navaja, da bi morali državnim tožilcem omogočiti pogajanje z osumljenci, tako da bi slednji dobili nižjo kazen v zameno za razkritje celotne organizirane kriminalne združbe. Razmeroma široko obrazloži pomen anglosaškega instituta pogajanj o krivdi (*plea bargaining*) in posebej poudari, da je predlog utemeljen pri hujših oziroma težko dokazljivih kaznivih dejanjih. Tako piše, da je organizirani in gospodarski kriminal praktično nemogoče učinkovito preganjati brez sodelujočih notranjih akterjev, to pa so pogosto storilci milejših in manj nevarnih kaznivih dejanj. V tem primeru torej ne gre le za zasledovanje namena skrajševanja sodnih postopkov in razbremenitve sodnega sistema, temveč za pomoč pri preganjanju gospodarskega oziroma organiziranega kriminala, kjer je dokazovanje oteženo. Storilci so namreč pogosto visoko izobraženi strokovnjaki s poznavanjem prava, ekonomije in gospodarske strukture, ki se gibljejo v zaprtih krogih. Morebitne priče so bodisi njihovi »plačanci«, bodisi pomočniki pri kaznivih dejanjih. Predlagatelj še navaja, da se kontinentalno pravo omenjenega instituta izogiba, in sicer s sklicevanjem na spoštovanje pravice do poštenega sojenja in domneve nedolžnosti.

Uvodoma želimo poudariti, da Ministrstvo za pravosodje ne sme komentirati konkretnih zadev, o katerih odločajo sodišča Republike Slovenije, saj mu to preprečujeta ustavno načelo delitve oblasti (drugi odstavek 3. člena Ustave Republike Slovenije¹; v nadaljevanju: Ustava) in ustavno določena neodvisnost sodnikov, ki so pri opravljanju sodniške funkcije vezani le na ustavo in zakon (125. člen Ustave).

Ministrstvo za pravosodje prav tako ne more podati takšne razlage predpisa iz svoje pristojnosti, ki bi pravno zavezovala druge državne organe ali celo sodišča. V Republiki Sloveniji lahko t.im.

¹ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06 in 47/13.

avtentično razlago zakonov poda le Državni zbor Republike Slovenije², pri čemer gre (s primerjalnopravnega vidika) za posebnost, ki jo je moč najti le še v nekaterih drugih državah. Ministrstvo za pravosodje torej v nadaljevanju podaja zgolj neobvezna pojasnila.

Predlagatelj praviloma navaja, da so bila pogajanja o krivdi uvedena z novelo ZKP-K.³ Omenjena novela je tako med drugim uveljavila dva instituta, sporazum o priznanju krivde (ki sledi pogajanjem o krivdi) in predobravnavni narok, na katerem se obdolženec izjasni o krivdi. Oba instituta se torej v slovenskem pravnem redu uporabljata od sredine leta 2012.

S sporazumom, s katerim obdolženec prizna krivdo za vsa ali nekatera kazniva dejanja, ki so predmet obtožbe, se obdolženec in državni tožilec lahko dogovorita:

1. o kazni oziroma opozorilni sankciji in o načinu izvršitve kazni;
2. o odstopu državnega tožilca od kazenskega pregona, za kazniva dejanja obdolženca, ki niso zajeta s priznanjem;
3. o stroških kazenskega postopka;
4. o izpolnitvi kakšne druge naloge.

Predmet sporazuma o priznanju krivde ne morejo biti pravna opredelitev kaznivega dejanja, varnostni ukrepi, kadar so obvezni ter odvzem s kaznivim dejanjem pridobljene premoženjske koristi, razen način odvzema (450.b člen ZKP). Veljavna ureditev vsebuje tudi določene varovalke, tako mora sodišče presoditi, ali je bilo priznanje v skladu z zakonskimi določbami ter ali je obtoženec razumel naravo in posledice danega priznanja, ali je bilo priznanje dano prostovoljno, ali je priznanje jasno in popolno ter podprto z drugimi dokazi v spisu (drugi odstavek 450.č člena ZKP).

Iz letnih poročil Vrhovnega državnega tožilstva je razvidno, da sta se instituta razmeroma dobro uveljavila v praksi in da je njuna uporaba v porastu. Tako so se državni tožilci v letu 2014 pogajali s 335 obdolženci (leta 2013 z 221). Porast števila pogajanj je sicer moč pripisati zlasti dejstvu, da je pobuda za pogajanja v letu 2014 v pretežnem delu predlagala obramba (zaradi česar je tudi uspešnost pogajanj nekoliko nižja kot leto pred tem). Državni tožilci so leta 2013 sklenili sporazume z 248 obdolženci (v letu 2013 s 186 obdolženci). Izjav o priznanju krivde je bilo v letu 2014 3703, torej nekoliko več kot v letu 2013 (3244).

Pri prenosu pogajanj v krivdi v našo pravno ureditev je potrebno upoštevati tudi pravno tradicijo, kateri pripada slovenski pravni red. Naš kazenski postopek je tako mešani (torej adversarno-inkvizitorni), kar pomeni, da je načelo iskanja materialne resnice še vedno eno izmed vodilnih načel (adversarnost skratka ni povsem prevladala). Glede na navedeno npr. pri pogajanjih o krivdi ni dovoljeno pogajanje o pravni kvalifikaciji⁴, kar preprečuje t.im. *overcharging*, torej strategijo, ki jo uporabljajo zlasti ameriški tožilci (gre za primere, ko tožilec osumljenca obtoži bodisi preveč kaznivih dejanj - »*horizontal overcharging*«, bodisi ga obtoži za hujšo kvalifikacijo – »*vertical overcharging*«, da bi ga tako »prisilil« v pogajanja). Nadalje, so tudi v ameriškem sistemu v zadnjem času pojavljajo pozivi k omejitvi tovrstnih pogajanj. Tako se npr. v ZDA več kot 95 % zadev konča s pogajanjem (gre torej za zadeve, ki sploh ne pridejo do sojenja). Po

² 107. in 149 – 152. členi Poslovnika Državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10 in 80/13).

³ Uradni list RS, št. 91/11, ZKP-K.

⁴ Kljub temu je tudi obstoječa ureditev že bila predmet strokovne kritike. Glejte npr. Šugman Stubbs Katja, Anomalije pri uporabi instituta pogajanj o priznanju krivde v slovenskem kazenskem postopku, Pravna praksa, 22. 1. 2015, št. 3-4, priloga.

nekaterih raziskavah naj bi 46 % dokazano krivičnih obsodb na smrtno kazen med letoma 1973 in 2004 temeljilo na lažnih pričanjih. Iz t.im. *Innocence projecta*, v okviru katerega se zbirajo podatki o obsojencih težjih kaznivih dejanj, ki so bili naknadno oproščeni na podlagi dokazov o DNK, sledi, da je 57 od 318 krivičnih obsodb temeljilo na pričanju ovaduhov, poleg tega je kar 30 obsojencev samih priznalo krivdo (četudi seveda niso bili krivi). Državni tožilci se poslužujejo različnih tehnik, kako priti do izpovedb sodelavcev storilcev (t.im. *unindicted co-conspirators*, ki se jih lahko kadar koli obtoži – državni tožilci tako čim več osumljenčevih sodelavcev držijo v takšnem negotovem položaju), marsikdo pa priča zgolj zato in tako, da se izgone pritisku tožilcev.⁵

Hkrati velja izpostaviti, da so podobne rešitve glede pogajanj o krivdi v drugih državah Evrope že bile predmet ustavnosodne presoje. Zvezno Ustavno sodišče Zvezne republike Nemčije npr. marca 2013 (Sodba št. 2 BvR 2628/10, 2 BvR 2883/10 in 2 BvR 2155/11, 19. 3. 2013) ni razglasilo neustavnosti veljavne zakonske ureditve »*plea bargaining*» kot sistema, je pa odločilo, da mora zakonodajalec redno ocenjevati učinkovitost varovalk, ki zagotavljajo spoštovanje ustavnih standardov (privilegija zoper samoobtožbo, domneve nedolžnosti) in jih po potrebi izboljševati. Prav tako je menilo, da t.im. neformalni sporazumi, do katerih pride izven veljavnega pravnega okvira, niso dopustni. Z drugimi besedami - Ustavno sodišče je garantistično poseglo v dotedanje več desetletno sodno prakso nemških sodišč in zamejilo t.im. "svobodo dogovarjanja" - zlasti robni številki 68 in 69 sodbe, pomembno pa je zavarovalo (obnovilo) tudi potrebo po spoštovanju načela materialne resnice - robni št. 95 in 1.⁶

Glede na navedeno ocenjujemo, da v okvirih uveljavljenega sistema kazenskega postopka ni mogoče sprejeti vašega predloga. Vendarle pa želimo izpostaviti, da bo širša razprava o konceptualnih temeljih ZKP opravljena ob pripravi novega ZKP-1 in bo vključevala tudi vprašanje ustreznosti obstoječega koncepta poravnovanja v kazenskem postopku, ob upoštevanju dosedanjih izkušenj z omenjenim institutom.

S spoštovanjem.

Dr. Ciril KERŠMANC
v.d. generalnega direktorja

Pripravil:
Jernej KOSELJ, sekretar

⁵ The kings of the courtroom, The Economist, 4. oktober 2014. <http://www.economist.com/news/united-states/21621799-how-prosecutors-came-dominant-criminal-justice-system-kings-courtroom>

⁶ Glede tega je relevanten tudi naslednji članek: Šošič, Miha: Ustavnost sporazumevanja v kazenskem postopku, v: Pravna praksa, št. 32/2013, str. 24-25.